

Kaivoslaki Nyt -kansalaisaloitteen tavoitteet ja näkemykset kaivoslain uudistustarpeista:

Syventyvän ilmastokriisin edellä on tärkeää suunnitella uusiutumattomien luonnonvarojemme käyttö viisaudella, jotta kaivostoiminta aidosti rikastaa ja vahvistaa yhteiskuntamme elinmahdollisuuksia ja hyvinvointia. Tällä kaivoslain kokonaisvaltaisella muutoksella huolehdimme paremmin elintärkeän puhtaan luonnon säilymisestä myös tuleville sukupolville.

Vuonna 2011 hyväksytyyn kaivoslakiin kohdistetaan monilta osin merkittäviä uudistuksia. Aloitteen lähtökohtana on muuttaa kaivoslakia sen periaatteen mukaan, että Suomen maaperän kaivosmineraalit ovat valtion ja maanomistajien omaisuutta perustuslain kanssa yhteensopivalla tavalla. Vakuudet ympäristövahinkojen, konkurssien ja jälkitöiden varalle säädetään riittäväksi. Kaivostuotannosta tulee uuden lain myötä maksettavaksi kohtuulliset hyödyntämiskorvaukset yhteiskunnalle.

Suhdetta ympäristönsuojelulakiin on muutettava, sillä kaivoslupa voidaan tällä hetkellä myöntää ennen ympäristönsuojelulain mukaista lupamenettelyä ja kokonaisarvio jää puutteelliseksi. Kaivoslakia täsmennetään lisäksi myös siten, että kuntien maankäytölliset strategiat ja muiden elinkeinojen kehittäminen otetaan paremmin huomioon kaivoslain alaisissa lupahakemuksissa ja lupaharkinnoissa. Malminetsintää ja kaivostoimintaa ei tule toteuttaa arvokkailla luontoalueilla.

Kaivosvaraukset kattavat jo merkittävän osan Suomen pinta-alasta. Kaivosmineraalien kysynnän ja kaivostoiminnan paineen kasvaessa ilmoitukseen perustuva varauskäytäntö etuoikeuden saamiseksi ei ole enää perusteltua. Ilmoitukseen perustuvasta varauskäytännöstä tulee siksi joko luopua tai siirtyä käytäntöön, jossa varauksesta tulisi maksullinen. Maanomistajille ja kunnille tulisi laajasti tiedottaa varauksen jälkeen kuukauden sisään etsintätöiden tavoitteista, niiden rahoittajista ja ajoituksesta. Vähäinen etsintätö toisen alueella muutetaan luvanvaraiseksi.

Vain kerran hyödynnettävissä olevista kaivannaisista kerätään kaivosyhtiöiltä veroja, jotka rahastoidaan jakamaan arvoa myös tuleville sukupolville ja kattamaan kaivostoimintaan väistämättä liittyviä ympäristöhaittoja. Rahaston avulla varmistetaan, ettei yksi sukupolvi käytä ainutlaatuisia malmivarantojamme ja että niiden tuotto vahvistaa kansallista hyvinvointia myös kaivannaisten hyödyntämisen jälkeen Norjan valtiollisen öljyrahaston tapaan.

Kaivoslain tulee varmistaa, että mineraaleja hyödynnetään ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla.

Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

- 1.** Tässä laissa tarkoitetut kaivosmineraalit ovat valtion omistuksessa ja valtio hallinnoi niiden käyttöä koskevia lupia.
- 2.** Kaikki tähän lakiin tehtävät muutokset tulevat voimaan myös vireillä olevissa luvissa ja käynnissä olevissa kaivoshankkeissa erikseen määriteltujen siirtymäaikojen kuluessa.
- 3.** Uuden kaivoslain myötä vaihdetaan lupaviranomaistaho, joka käsittelee kaivoslakiin kuuluvat luvat (4 §). Uuden tahon toiminnan lähtökohtana toimii uuden kaivoslain lähtökohdat. Kaivosviranomaisen on lakiuudistuksen myötä (ympäristönsuojelulain mukainen 21 pykälän mukainen) lupa- ja valvontaviranomainen.
- 4.** Malminetsintä vaatii maanomistajan ja kunnan hyväksynnän (7-9 §)
- 5.** Kaivoslupaa hakevien ja kaivostoimintaa harjoittavien yhtiöiden tietojen tulee olla julkisia (12§)
- 6.** Malminetsinnän tulokset tulee olla julkisia heti niiden tultua ilmi, viranomaisella on velvollisuus valvoa näytteiden ottoa ja ottaa omia näytteitä. (14 §)
- 7.** Kaikille maanomistajille tulee ilmoittaa henkilökohtaisesti malminetsintälupahakemuksen jättämisestä. (40 §)
- 8.** Varaukäytäntöä muokataan (32 §, 44 §)
- 9.** Karenssi: samaan esiintymään ei voi heti hakea uutta malminetsintälupaa, jos alueella oleva kunta on päättänyt olla kannattamatta kaivossuunnitelmia alueellaan. (34§)
- 10.** Malminetsintään ja kaivoslupaan liittyviin kaivoslain alaisiin lupaprosesseihin lisätään luvan myöntämisen edellytykseksi hyöty/haitta -selvitys. (34 §, 45 §, 47 § ja 62 §)
- 11.** Malminetsinnästä ja kaivostoiminnasta aiheutuvat vahingot korvataan oikeudenmukaisemmin. (Luvun 9 pykälään tehtyt muutokset)

12. Enemmistö malminetsintäalueen maanomistajista täytyy puoltaa hankkeen lupia, jotta ne voidaan myöntää (46 §)

13. Asbestiin liittyvä kaivostoiminta kielletään: kaivoslupaa ei voida myöntää sellaiselle kaivannaistoiminnalle, jonka sivutuotteena syntyisi asbestia. (47 §)

14. Kaivosluvan myöntämisen edellytys on, että kaivoslain ja muun lainsäädännön mukaiset luvat kaivostoiminnalle, kuten ympäristönsuojelulain (527/2014) mukainen ympäristölupa on myönnetty kaivoshankkeelle.(47 §)

15. Luontoarvoiltaan korvaamattomat alueet, kuten kansallispuistot ja Natura-direktiivin mukaiset alueet ja muut luonnonsuojelualueet pidetään lähtökohtaisesti kaivostoiminnan ulkopuolella. Malminetsintä- ja kullanhuuhtontalupaa ei saa myöntää luonnonsuojelulain 10§:n mukaisille luonnonsuojelualueille ja 64 §:n mukaisille Natura 2000 -verkoston alueille tai edellä mainittujen alueiden vaikutusalueelle niin, että alueiden perustana olevat luonnonsuojeluarvot vaarantuvat heikentyä/ ovat vaarassa heikentyä. (46 §)

16. Lupien määräaikaisuutta lyhennetään (Malminetsintäluvan määräaikaisuus 60 §) (Kaivosluvan määräaikaisuus 62 §)

17. Toiminnanharjoittaja ei voi siirtää kaivostoimintaan liittyviä lupia toiselle toiminnanharjoittajalle. Jos toiminnanharjoittaja vaihtuu, tulee uuden toiminnanharjoittajan hakea toiminnalleen lupaa sille toiminnalle, joka hankkeessa on toiminnanharjoittajan vaihtumisen hetkellä käynnissä. (73 §)

18. Kaivoslakia täsmennetään lisäksi siten, että kuntien maankäytölliset strategiat ja muiden elinkeinojen kehittäminen otetaan paremmin huomioon kaivoslain alaisissa lupahakemuksissa ja lupaharkinnoissa. (47 §)

19. Kaivostoiminnan harjoittajalle määritetään louhintamääriin perustuva korvaus sekä kaivosmineraalien laskettuun arvoon perustuva vero (Luku 9)

20. Toiminnanharjoittajat veloitetaan suorittamaan riittävät vakuudet ja toiminnanharjoittajille asetetaan riittävät korvausvelvollisuudet ympäristövahingoista ja jälkitöistä.

Konkurssitilanteita varten perustetaan erillinen konkurssirahasto, jonka hallinnoinnista vastaa ympäristöministeriö. (100 §, 108 §)

21. Hallituksen pitää valmistella tämän aloitteen rinnalla kaivos- ja muiden vastaavien ympäristöriskejä sisältävien alojen yritysten konkurssitilanteiden varalle konkurssirahasto sekä ympäristövahinkojen rahasto, jonne kaivostoimintaa harjoittavat yritykset maksavat valtioneuvoston asetuksella määritettävää vuotuista maksua. Louhintamääriin perustuva

louhintakorvaus ja kaivosmineraalivero kohdistetaan ympäristövahinkojen rahastolle.
Ympäristöhaittojen rahastoa hallinnoi ympäristöministeriö.